

BESTELLERSTEMPELS vanaf december 1867

Samengesteld door Cees Janssen, Nederlandse Academie voor Filatelie

Bijgewerkt tot en met 30 augustus 2013

Inleiding

Bestellerstempels werden voor het eerst toegepast vanaf 1855 als controlemiddel bij de bestelling van correspondentie. Het postkantoor Amsterdam was het eerste kantoor waar de bestellers dit controlestempel moesten afdrucken op de achterkant van de te bestellen brieven. De afdruk moest met zwarte inkt worden aangebracht. Achterliggende gedachte was, dat bij klachten over de bestelling van een poststuk soms gepaard gaande met een financiële claim, de betreffende postbesteller die het poststuk had besteld, gemakkelijk kon worden aangewezen en ter verantwoording geroepen.

Het stempel bestond uit een cijfer of getal, zonder omranding. Enkele jaren later werden de cijfers en getallen in de nieuwe stempels voorzien van een cirkelvormige omranding. Het postkantoor Haarlem nam in 1859 bestellerstempels in gebruik waarbij het cijfer of getal voorafgegaan werd door de hoofdletter H. In de periode van 1861 tot eind 1867 werden op het postkantoor te 's-Gravenhage bestellerstempels gebruikt met een ovale omranding.

Copyright © 2013

De gegevens betreffende de vroegst en laatst bekende datum van gebruik in deze inventarisatie mogen uitsluitend voor privédoeleinden worden gebruikt.

Duplicatie of heruitgave van de in deze inventarisatie aanwezige gegevens - geheel of gedeeltelijk - is verboden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur (Cees Janssen).

Dankwoord

Met bijzondere dank aan het Museum voor Communicatie voor het gebruik van de stempelboeken en stempelkaarten van De Munt en het Staatsbedrijf der P.T.T. met afdrucken van de stempels.

De vroegst en laatst bekende data zijn naast de gegevens uit de stempelboeken en uit de collectie van de auteur tevens beschikbaar gesteld door Ad de Goede, René Hillesum Filatelie, Arie Zonjee en enkele andere verzamelaars.

Standaard bestellerstempels

De standaard nummerstempels ten behoeve van bestellers werden ingevoerd in december 1867. Het nummer in het stempel correspondeerde met de nummerplaat van de betreffende besteller. Deze nummerplaat was bevestigd aan de uniformkraag van de besteller. Daarom worden deze stempels dan ook bestellerstempels genoemd. In het stempel met vaste nummer, was een opening uitgespaard waarin een letter (letterkarakter) kon worden gemonteerd. Deze letter had betrekking op de bestelling. De eerste ochtendbestelling had letter A en zo kon voor elke bestelling een opvolgende letter worden gebruikt. Amsterdam had negen bestellingen per dag en de letterkarakters A tot en met I. De kantoren 's-Gravenhage, Rotterdam en Utrecht hadden zeven bestellingen per dag en de letters A tot en met G. Daarna werd het postkantoor Leiden op 7 november 1868 voorzien van bestellerstempels. Schiedam volgde op 13 april 1872 en Dordrecht op 29 april 1872.

Het duurde tot 3 september 1872 voordat in Circulaire nummer 863 werd bekendgemaakt, dat alle postkantoren bestellerstempels zouden ontvangen. Het was een vrij omvangrijke operatie en het duurde lang voordat alle postkantoren waren voorzien.

In 1906 werd besloten om voortaan maar één model bestellerstempels te verstrekken en wel type I, het achthoekige model. Alle stempels die vanaf die datum moesten worden vervangen vanwege slijtage dan wel waren zoekgeraakt, werden in het achthoekige model verstrekt. Ook alle nieuwe reeksen werden in dit type uitgevoerd.

Dienstorder No H.397 van 25 juni 1924: Port- en frankeerzegels. Gebruik en stempeling.

Gebleken is, dat voor de verantwoording van de verschuldigde porten en rechten nog immer meer port- en frankeerzegels worden gebezigd dan noodzakelijk is. Uit een gehouden opname is vastgesteld, dat alleen reeds ten behoeve van de uit Nederland naar het buitenland verzonden postpakketten het aantal per jaar te veel gebezigde frankeerzegels in honderdduizendtallen zou moeten worden uitgedrukt. Het bepaalde bij art. 47 V.P. binnenland wordt mitsdien nogmaals in herinnering gebracht.

Voorts wordt op vele kantoren nog steeds te weinig zorg besteed aan het onbruikbaar maken van de zegels, niettegenstaande *herhaaldelijk* de aandacht op de onderwerpelijke aangelegenheid werd gevestigd (zie o.m. Do. 107/1923). In het algemeen zijn de ambtenaren blijkbaar nog niet voldoende ervan doordrongen, dat ten gevolge van niet of onvoldoende afstempeling van zegels inkomsten aan het Staatsbedrijf kunnen worden onttrokken. Het komt zelfs meermalen voor, dat voor frankering gebezigde zegels van hoge waarden onafgestempeld, althans op *onvoldoende* wijze voor verder gebruik ongeschikt gemaakt, in handen van het publiek komen.

De medewerking van alle betrokken ambtenaren wordt ingeroepen, ten einde verbetering te verkrijgen. Hierbij wordt nog in het bijzonder gewezen op het veelzijdig belang verbonden aan een behoorlijke stempeling. Onvoldoende stempeling en het uitreiken van stukken, waarop niet behoorlijk onbruikbaar gemaakte port- of frankeerzegels voorkomen, moet als plichtsverzuim worden aangemerkt.

Aan het bestellend personeel is op te dragen de betreffende zegels in voorkomende gevallen vóór de uitreiking van de stukken van een afdruk van den **nummerstempel** te voorzien.

Te zwakke stempelafdrukken ontstaan kennelijk veelal, door het gebruik van stempelkussens, welke onvoldoende zijn bevochtigd. Ook op den toestand waarin de stempelkussens zich bevinden, behoort meer acht te worden gegeven.

Vier verschillende typen omrandingen

De volgende vier typen bestellerstempels werden vervaardigd:

Type I: achthoekig

Type II: liggend ovaal

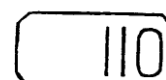
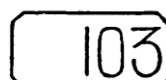
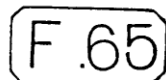
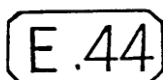
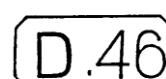
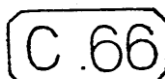
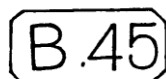
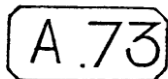
Type III: rechthoekig

Type IV: rechthoekig met gebogen lijnen

Type I achthoekig

Het eerste postkantoor waarnaar de bestellerstempels werden gezonden was 's-Gravenhage. Dit kantoor ontving stempeltype I met de achthoekige omranding op 7 december 1867. Het postkantoor 's-Gravenhage gebruikte de letters A tot en met H voor acht bestellingen per dag.

In het stempels komt bij alle nummers van 1 tot en met 99 een punt voor, voorafgaand aan het getal. Deze punt is ook aangebracht bij nummers boven nummer 99 waar sprake is van 'smalle' cijfers.

Kantoor:	1 ^{ste} verstrekking:	Aantal bestellingen: *)
AALSMEER	1909-11-16	
AARDENBURG	1911-06-12	
ALPHEN AAN DEN RIJN	1873-10-01	3 (A, B en C)
AMERSFOORT	1884-10-15	5 (A tot en met E)
AMERONGEN	1900-03-04	4 (A tot en met D)
AMMERSTOL	19??	
AMSTELVEEN	1923-03-23	
ANNA-PAULOWNA	19??	
AXEL	1903-11-02	4 per dag (A tot en met D)
BAARN	1892-08-31	5 per dag (A tot en met E)
BALK	1900-03-04	3 per dag (A, B en C)
BEEK (BIJ DIDAM)	1910-11-28	
BEEK (BIJ NIJMEGEN)	1912-11-09	
BEEK (Lb.)	1910-11-28	

BEILEN	1908-08-10	
BELLINGWOLDE	1912-01-28	
BENNEKOM	1910-09-22	
BERGEN (N.H.)	1910-08-27	
BILTHOVEN	1919-11-19	
BLARICUM	1919-04-15	
BLOEMENDAAL	1903-03-06	
BORGER	1918-04-06	
BOSKOOP	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BOVENKARSPÉL-GR.	1921-06-20	
BREUKELÉN	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BRIELLE	1912-08-29	
BROEK OP LANGENDIJK	1920-07-30	
BROUWERSHAVEN	1906-09-14	
BRUMMEN	1921-01-18	
BUITENPOST	1905-03-27	
BUURSE (hulppostkantoor)	1920-12-04	
DALFSEN	1909-01-03	
DE STEEG	1906-11-02	
DEN BURG (Texel)	19??	
DEN HELDER	1875-03-12	4 per dag (A tot en met D)
DEURNE	19??	
DEVENTER	1870-05-13	5 per dag (A tot en met E)
DIDAM	1907-05-14	
DIÉREN	1900-05-04	
DINXPERLO	1919-08-06	
DIRKSLAND	1912-08-28	
DONGEN	1900-05-04	
DORDRECHT	1872-04-29	5 per dag (A tot en met E)
ECHT	19??	
EIJSDEN	1906-11-02	
EPE	1900-05-00	
ERMÉLO-VELDWIJK	1923-02-06	
ETTÉN (N.B.)	1917-02-06	
FRANEKER	1900-05-00	
GELDERMALSEN	1900-05-00	
GENDRINGEN	1905-06-06	
GOEDEREÉDE	1920-07-30	
GOIRLE	1918-02-11	
GOOR	1901-02-26	
GORINCHEM	1874-11-30	4 per dag (A tot en met D)
GRAVE	1900-05-00	
's-GRAVENHAGE	1867-12-07	7 per dag (A tot en met G)
's-GRAVENZANDE	1900-05-00	(niet in gebruik genomen?)
GROESBEEK	1909-06-30	4 per dag (A tot en met D)
GROUW	1900-05-00	
HANSWEERT	1908-01-21	
HARDENBERG	1908-10-16	
HARDERWIJK	1880-01-05	8 per dag (A tot en met H)
HATTEM	1900-05-00	
's-HEERENBERG	1906-10-25	
HEES	1904-11-14	
HEEZE	1921-11-02	
HEIJTHUIZEN	1905-05-08	
HELDEN-PANNINGEN	1908-07-10	
HELLEVOETSLUIS	1911-05-30	
HELMOND	1900-05-00	
HENDRIK-IDO-AMBACHT	1920-03-24	
HENGÉLO (Gld.)	1913-08-12	
HILLEGOM	1900-05-00	

HIPPOLYTUSHOEF	1921-11-28	
HOEK VAN HOLLAND	19??	
HOENSBROEK	1919-04-08	
HOLWERD	1919-07-02	
HOOGEZAND	1904-07-11	
HOOGERK	1917-08-02	
HOUTRIJK EN POLANEN	1910-07-09	
HUIZEN	1904-12-22	
IJSSELMONDE	1908-01-21	
IJZENDIJKE	1900-06-00	
KERK-DRIEL	1907-08-13	4 per dag (A tot en met D)
KERKRADE	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
KOLLUM	1900-07-00	
KRABBENDIJKE	19??	
KRALINGSCHE VEER	1913-02-27	
KRIMPEN A/D LEK	1912-08-29	
LEEK	1917-07-09	
LEERDAM	1900-07-00	
LEIDERDORP	1906-04-24	
LEIDSCHENDAM	19??	
LEKKERKERK	1912-08-29	
LEUR	19??	
LOENEN AAN DE VECHT	1900-07-00	
LOOSDUINEN	1903-05-18	
LOPPERSUM	19??	
LUTTERADE	1929-07-15	
MADE	1918-02-14	
MEDEMBLIK	1900-08-00	
MIDDENBEEMSTER	1916-12-08	
MILLINGEN	1909-01-02	3 per dag (A, B en C)
MONNIKENDAM	1907-12-03	
MONSTER	1908-01-21	
MOORDRECHT	1906-09-27	
MUSSELKANAAL	1912-08-29	
NEEDE	1918-04-05	
NIEUW BUINEN	1917-02-06	
NIEUW-AMSTERDAM	1909-01-02	
NIEUWE-PEKELA	1900-08-00	
NIEUWENDAM	1904-06-02	
NIEUWESCHANS	1914-04-22	
NIJVERDAL	1904-04-30	
NOORDWOLDE	1909-01-02	
NUNSPEET	1906-08-04	
OEGSTGEEST	1907-02-02	
OISTERWIJK	1905-01-14	
OLST	1901-01-29	
OOSTBURG	1906-07-20	
OOSTERWOLDE	1919-11-08	
OUD-BEIJERLAND	1900-09-00	
OUD-GASTEL	1906-09-27	
OUDE PEKELA	1900-09-00	
OUDE TONGE	1913-10-21	
OVERSCHIE	1912-08-29	
PUTTEN	1904-03-19	
RAALTE	1900-09-00	
RENKUM	1900-01-15	5 per dag (A tot en met E)
RIDDERKERK	1916-08-09	
RIJSSEN	1901-02-12	5 per dag (A tot en met E)
RIJSWIJK (Z.H.)	1906-06-07	
ROELOFARENDVSVEEN	1905-02-06	

ROERMOND	1886-05-22	6 per dag (A tot en met F)
RUURLO	1924-09-27	
SANTPOORT (STATION)	1913-02-27	
SAS VAN GENT	19??	
SASSENHEIM	1903-05-29	
SCHAGEN	1901-02-26	
SCHIJNDEL	1915-05-11	
SIMPELVELD	1905-11-20	
SINT ANNAPAROCHIE	1913-01-08	
SINT MAARTENSDIJK	1919-12-17	
SINT MICHIELSGESTEL	1913-04-08	
SINT OEDENRODE	1900-08-00	
SOMMELSDIJK	1919-03-01	
STANDDAARBUITEN (hulpkt)	1920-03-29	
TERNEUZEN	1885-11-18	6 per dag (A tot en met F)
TWELLO	1910-08-12	5 per dag (A tot en met E)
UITGEEST	1907-06-24	
UITHOORN	1914-04-22	
VAASSEN	1910-05-27	
VALKENBURG	1901-03-22	
VALKENSWAARD	1902-06-23	
VEGHEL	1901-03-22	
VORDEN	1913-02-17	
VREESWIJK	1904-07-11	
VUGHT	1901-04-22	
WAALWIJK	1901-04-22	
WADDINXVEEN	1901-04-22	
WAGENINGEN	1883-02-09	6 per dag (A tot en met F)
WARFFUM	1913-03-11	
WASPIK	1901-04-22	
WATERINGEN	1909-10-04	
WEMELDINGE	1919-12-13	
WERKENDAM	1904-07-11	
WESTZAAN	1914-09-30	
WIJCHEN	1913-03-11	
WIJK BIJ DUURSTEDEN	1901-05-15	
WILDERVANK	19??	
WOLVEGA	1901-05-15	
WORKUM	1901-05-15	
YERSEKE	1900-06-00	
ZEVENAAR	1901-03-18	
ZEVENBERGEN	1901-05-20	
ZUIDHORN	1909-04-30	
ZUIDLAREN	1911-11-13	
ZUNDERT	1906-10-15	

*) Aantal postbestellingen bij de eerste verstrekking van bestellerstempels.

Type II liggend ovaal

Het stempeltype II, liggend ovaal, werd voor het eerst toegezonden aan het postkantoor Amsterdam op 10 december 1867. Het postkantoor Amsterdam gebruikte de letters A tot en met H en de letter J, voor negen bestellingen per dag.

In het stempel komt bij alle nummers van 1 tot en met 99 een punt voor, voorafgaand aan het getal. Deze punt is ook aangebracht bij nummers boven nummer 99 waar sprake is van 'smalle' cijfers.

.6

.10

.82

.95

.115

.121

.171

.191

Bij andere getallen, waarbij sprake is van 'bredere' cijfers, wordt géén punt toegepast.

129

157

199

206

A. 6

B.10

C.44

D.26

E.62

F. 11

G.36

H.59

J.83

Postkantoor:

1ste verstrekking:

Aantal bestellingen: *)

AALTEN	1900-03-04	4 per dag (A tot en met D)
ABCOUDE	1902-10-20	
AKKRUM	1900-03-04	3 per dag (A, B en C)
AMSTERDAM	1867-12-10	7 per dag (A tot en met G)
ASTEN	1900-05-00	
BORCULO	1900-04-00	3 per dag (A, B en C)
BORNE	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BOXMEER	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BRUINISSE	1900-04-00	3 per dag (A, B en C)
CUIJK	1900-09-00	
DEDEMSVAART	1900-05-04	
DELFIJL	1900-05-04	
DRACHTEN	1900-05-04	
DRIEBERGEN	1902-10-20	
DRUTEN	1900-05-00	
EIBERGEN	1900-05-00	
EINDHOVEN	1876-12-01	5 per dag (A tot en met E)
EMMEN	1900-05-00	
ENKHUIZEN	1900-05-00	
ENSCHDEDE	1897-10-01	6 per dag (A tot en met F)
FREDERIKSOORD	1902-10-08	
GEERTRUIDENBERG	1901-02-26	
GELDROP	1900-05-00	
GORREDIJK	1900-05-00	
GOUDA	1872-08-29	7 per dag (A tot en met G)
's-GRAVELAND	1900-05-00	
's-GRAVENZANDE	1900-06-00	
HARLINGEN	1897-08-18	5 per dag (A tot en met E)
HENGELO (Ov)	1900-05-00	5 per dag (A tot en met E)

's-HERTOGENBOSCH	1874-04-25	6 per dag (A tot en met F)
HULST	1900-06-00	
KAATSHEUVEL	1900-06-00	
KLUNDERT	1900-06-00	
LOBITH-TOLKAMER	1900-07-00	
LOCHEM	1901-01-16	5 per dag (A tot en met E)
MAARSSSEN	1900-07-00	
MAASSLUIS	1900-07-00	
MAKKUM	1903-01-10	
MIDDELBURG	1873-07-16	6 per dag (A tot en met F)
MONTFOORT	1900-08-00	
NAALDWIJK	1900-08-00	
NIJKERK	1900-08-00	4 per dag (A tot en met D)
OMMEN	1900-05-00	4 per dag (A tot en met D)
OOSTERBEEK	1886-04-20	6 per dag (A tot en met F)
OOSTERHOUT	1900-09-00	
OOTMARSUM	1900-09-00	
RAVENSTEIN	1900-09-00	
SCHEEMDA	1901-02-26	
SCHOONHOVEN	1901-02-26	
SLIEDRECHT	1901-02-26	
SLOTERDIJK	1901-02-26	
TERBORG	1901-03-22	
UITHUIZEN	1901-03-22	
VARSEVELD	1902-06-23	
VEENDAM	1902-07-14	
VEENENDAAL	1901-03-30	
VENLO	1885-09-18	7 per dag (A tot en met G)
VOORBURG	1902-05-15	
VOORSCHOTEN	1901-03-30	
VRIEZENVEEN	1901-03-30	
WARMOND	1901-04-22	
WEESP	1901-04-22	
WINSCHOTEN	1901-05-15	
WINTERSWIJK	1901-05-15	
ZANDVOORT	1894-09-20	5 per dag (A tot en met E)
ZUTPHEN	1873-08-22	5 per dag (A tot en met E)
ZWIJNDRECHT	1901-05-20	

Type III liggende rechthoek

Het stempeltype III, rechthoekig model, werd toegezonden aan het postkantoor Rotterdam op 11 december 1867. Het postkantoor Rotterdam gebruikte de letters A tot en met H voor acht bestellingen per dag.

In het stempel komt bij alle nummers van 1 tot en met 99 een punt voor, voorafgaand aan het getal. Deze punt is ook aangebracht bij nummers boven nummer 99 waar sprake is van 'smalle' cijfers.

.11

.96

.101

.151

102

123

146

152

A.19

B.74

C.45

D.12

E.6

F.24

G.77

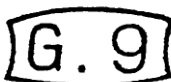
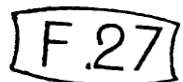
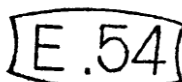
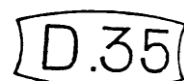
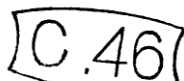
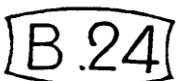
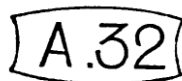
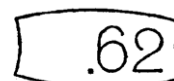
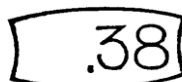
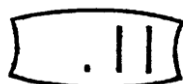
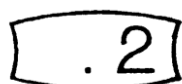
H.84

Postkantoor:	Datum 1ste verstrekking:	Aantal postbestellingen: *)
ALBLASSERDAM	1904-04-30	
ALKMAAR	1887-12-02	6 per dag (A tot en met F)
APELDOORN	1880-07-28	6 per dag (A tot en met F)
APPINGEDAM	1901-01-16	4 per dag (A tot en met D)
ASSEN	1879-12-10	6 per dag (A tot en met F)
BARNEVELD	1900-03-04	3 per dag (A, B en C)
BEVERWIJK	1900-04-00	5 per dag (A tot en met E)
BLOKZIJL	1900-04-00	3 per dag (A, B en C)
BODEGRAVEN	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BOXTEL	1897-04-10	5 per dag (A tot en met E)
COEVORDEN	1900-06-00	
DELDEN	1900-05-04	
DELFT	1872-10-24	5 per dag (A tot en met E)
DOETINCHEM	1891-03-03	5 per dag (A tot en met E)
DOORN	1900-05-04	4 per dag (A tot en met D)
EGMOND AAN ZEE	1901-10-02	
GEMERT	1900-05-00	
GENNEP	1900-05-00	
GROENLO	1900-05-00	
GRONINGEN	1872-04-16	5 per dag (A tot en met E)
GULPEN	1900-05-00	
HASSELT	1900-05-00	
HEEMSTEDEN	1900-05-00	
HEERDE	1900-05-00	
HEERENVEEN	1898-07-16	5 per dag (A tot en met E)
HEERLEN	1900-05-00	4 per dag (A tot en met D)
HEUSDEN	1900-05-00	
HILVERSUM	1888-12-15	6 per dag (A tot en met F)
HOOFDDORP.H	1889-10-25	6 per dag (A tot en met F)
HOORN	1893-08-01	5 per dag (A tot en met E)
HORST	1902-10-20	
HUISSEN	1900-06-00	
IJMUIDEN	1899-09-12	6 per dag (A tot en met F)
JOURE	1900-06-00	
KAMPEN	1873-08-28	4 per dag (A tot en met D)
LAREN	1900-07-00	
LEEUWARDEN	1874-06-16	6 per dag (A tot en met F)
LEIDEN	1868-11-07	6 per dag (A tot en met F)
LEMMER	1900-07-00	
LISSE	1901-02-26	
MAASTRICHT	1874-01-24	6 per dag (A tot en met F)
MARKELOO	1900-07-00	
MIDDELHARNIS	1900-08-00	
NAARDEN	1900-08-00	
NOORDWIJK	1900-08-00	
OLDENZAAL	1901-01-11	6 per dag (A tot en met F)
OUDENBOSCH	1900-09-00	

OVERVEEN	1900-09-00	
PRINCENHAGE	1901-12-18	
PURMEREND	1900-09-00	
RHENEN	1901-02-12	3 per dag (A, B en C)
ROSENDAAL	1882-05-22	6 per dag (A tot en met F)
ROTTERDAM	1867-12-11	7 per dag (A tot en met G)
SMILDE	1901-02-26	
SNEEK	1892-04-04	6 per dag (A tot en met F)
SOEST	1901-02-26	
STADSKANAAL	1894-08-24	3 per dag (A, B en C)
TEXEL	1901-03-22	
THOLEN	1901-03-22	
TILBURG	1873-07-16	5 per dag (A tot en met E)
UDEN	1901-02-26	
VELP (Gld.)	1882-07-00	6 per dag (A tot en met F)
VELSEN	1899-06-22	5 per dag (A tot en met E)
VENRAY	1901-03-30	
VIANEN	1901-03-30	
VLISSINGEN	1878-11-06	5 per dag (A tot en met E)
WASSENAAR	1901-04-22	
WIJHE	1901-05-15	
WINSUM	1901-08-05	
WORMERVEER	1900-01-15	
WOUDRICHEM	1901-05-15	
ZAANDAM	1887-02-28	5 per dag (A tot en met E)
ZEIST	1883-01-31	6 per dag (A tot en met F)
ZETTEN	1901-05-20	
ZIERIKZEE	1901-05-20	
ZWARTSLUIS	1901-05-20	
ZWOLLE	1874-08-28	5 per dag (A tot en met E)

Type IV liggende rechthoek met gebogen lijnen

Tenslotte werd stempeltype IV, het rechthoekige model met gebogen lijnen, op 13 december 1867 toegezonden aan het postkantoor te Utrecht. De letterkarakters werden echter pas op 19 december 1867 verzonden. Het postkantoor Utrecht gebruikte de letters A tot en met H voor acht bestellingen per dag.

Postkantoor:

ALMELO
ARNHEM
BEEK EN DONK
BERGEN OP ZOOM
BERGUM

Datum 1ste verstrekking:

1880-08-26
1870-03-03
1900-03-04
1878-11-06
1900-03-04

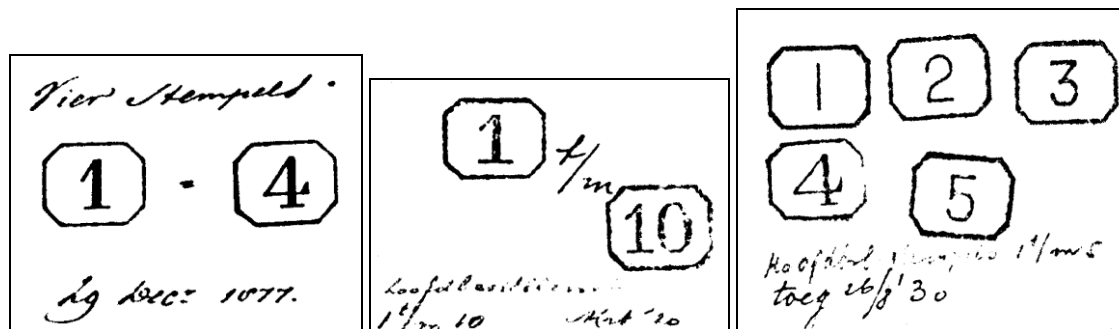
Aantal postbestellingen: *)

6 per dag (A tot en met F)
7 per dag (A tot en met G)
3 per dag (A, B en C)
6 per dag (A tot en met F)
3 per dag (A, B en C)

BOLSWARD	1900-04-00	5 per dag (A tot en met E)
BREDA	1873-10-16	5 per dag (A tot en met E)
BRESKENS	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
BUSSUM	1900-05-04	
CULEMBORG	1900-05-04	
DE BILDT	1900-04-00	4 per dag (A tot en met D)
DOESBURG	1900-05-04	
DOKKUM	1886-04-20	5 per dag (A tot en met E)
EDAM	1900-05-00	
EDE	1900-05-00	
ELBURG	1900-05-00	
ELST	1900-05-00	
GINNEKEN	1900-05-00	
GOES	1879-09-22	5 per dag (A tot en met E)
HAAKSBERGEN	1900-05-00	
HAARLEM	1873-08-28	6 per dag (A tot en met F)
HOOGVEEN	1900-05-00	
IJSSELSTEIN	1900-06-00	
KATWIJK AAN ZEE	1900-06-00	
KOOG ZAANDIJK	1900-07-00	
KROMMENIE	1900-07-00	
LICHTENVOORDE	1900-07-00	4 per dag (A tot en met D)
MEERSSEN	1900-08-00	
MEPPEL	1882-03-31	5 per dag (A tot en met E)
MIJDRECHT	1900-08-00	
NEDER-HARDINXVELD	1900-05-00	
NIJMEGEN	1873-02-11	5 per dag (A tot en met E)
OIRSCHOT	1900-08-00	
ONDERDENDAM	1900-08-00	
OSS	1900-09-00	
OUDEWATER	1900-09-00	
RAAMSDONK	1900-09-00	2 per dag (A en B)
SAPPEMEER	1901-02-12	
SCHEVENINGEN	1874-07-18	6 per dag (A tot en met F)
SCHIEDAM	1872-04-13	5 per dag (A tot en met E)
SITTARD	1901-02-26	
STEENBERGEN	1901-02-26	
STEENWIJK	1901-04-22	
TEGELEN	1901-04-22	
TER APEL	1901-04-22	
TERSCHELLING	1901-03-22	
TIEL	1884-12-13	6 per dag (A tot en met F)
UTRECHT	1867-12-13	5 per dag (A tot en met E)
VAALS	1901-03-22	5 per dag (A tot en met E)
VLAARDINGEN	1881-08-03	6 per dag (A tot en met F)
VLIJMEN	1901-03-30	
WEERT	1901-05-15	5 per dag (A tot en met E)
WIJK AAN ZEE	19??	
WINKEL	1901-05-15	
WOERDEN	1901-05-15	
ZALTBOMMEL	1901-05-20	

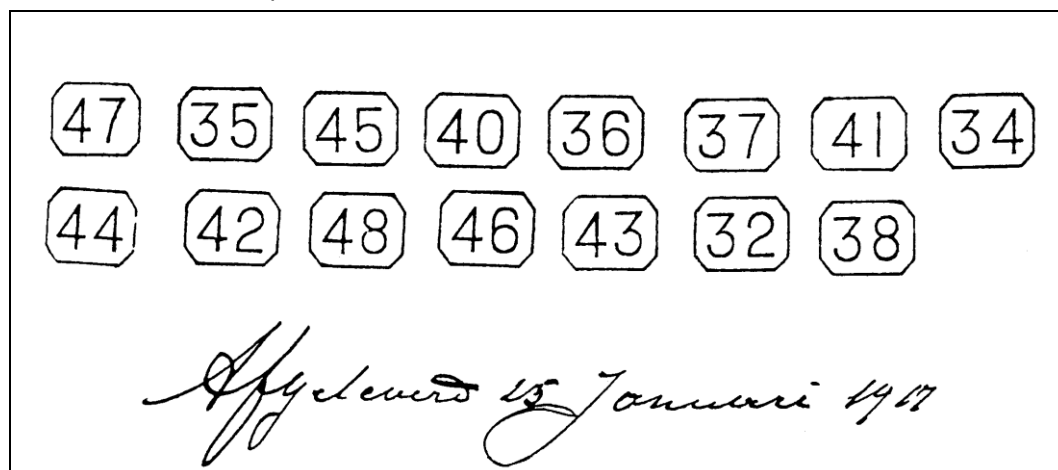
Hoofdbestellerstempels

Vanaf 29 december 1877 werden door de hoofdbestellers te Amsterdam, nummerstempels gebruikt. Zij hielden toezicht op de juiste uitvoering van de bestellerdienst. Afdrukken komen voor op poststukken met een gewijzigd of aangevuld adres of stukken die zijn teruggezonden wegens overlijden van de geadresseerde of die om andere redenen onbestelbaar waren.

Verschillende cijfertypen zijn gebruikt.

Voorbeeld uit het stempelboek van De Munt.

Hoofdbestellerstempels nummers 31 tot en met 48 afgeleverd op 25 januari 1917. De nummers 31, 33 en 39 zijn niet afgebeeld.

De postkantoren die volgens de stempelkaarten Hoofdbestellerstempels ontvingen waren:

Postkantoor:	Datum 1 ^{ste} verstrekking:	Totaal aantal:
ALMELO	1914-02-06	2
AMERSFOORT	1917-08-02	3
AMSTERDAM	1877-12-29	8
ARNHEM	1913-05-25	6
BAARN	1909-10-04	1
DELFT	1898-06-18	4
DEN HELDER	1907-01-28	1
DORDRECHT	1904-01-14	3
EINDHOVEN	1912-11-06	5
's-GRAVENHAGE	1882-01-24	
HAARLEM	1920-03-00	10
HENGELO Ov	1928-05-30	2
HILVERSUM	1907-10-26	3
MAASTRICHT	1914-02-06	3
ROERMOND	1911-05-02	1
ROTTERDAM	1897-10-01	13
SCHEVENINGEN	1901-10-02	3
UTRECHT	1916-08-05	7
ZAANDAM	1903-11-22	2
ZEIST	1908-03-21	2

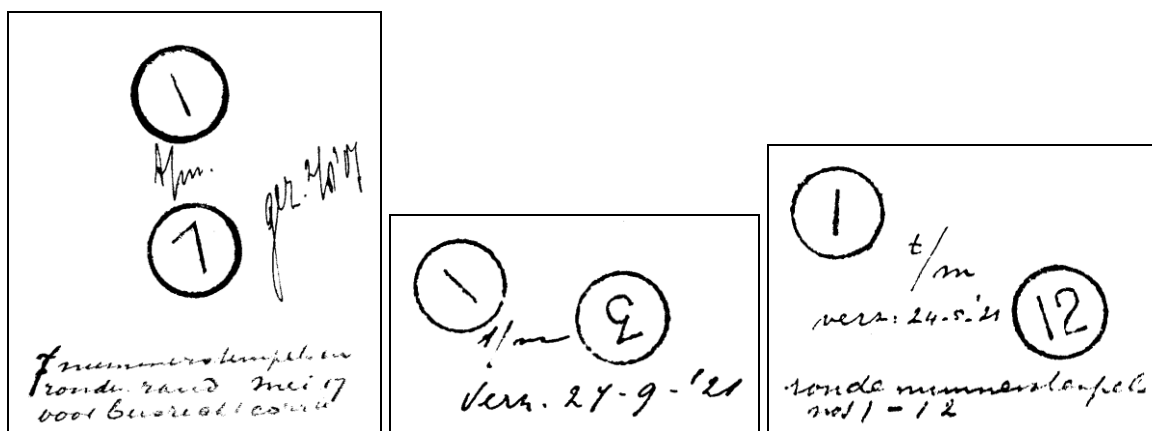
Laatste verstrekkingen bestellerstempels

De laatste verstrekkingen van bestellerstempels vonden plaats in augustus 1930. De volgende postkantoren ontvingen in dat jaar stempels:

AMSTELVEEN	1930-04-07
APELDOORN	1930-02-24
BERGEN N.H.	1930-05-02
BEVERWIJK	1930-02-03
DELFT	1930-05-31 en 1930-08-07
EINDHOVEN	1930-01-08
GOUDA	1930-06-02
GRONINGEN	1930-10-09
HAARLEM	1930-08-26
HEERDE	1930-05-16
HENGELO Ov	1930-03-15
HILLEGOM	1930-03-13
HOEK VAN HOLLAND	1930-08-29
MAASTRICHT	1930-03-12 en 1930-04-24
SCHAGEN	1930-03-12
SCHEVENINGEN	1930-01-30 en 1930-02-08
SCHIEDAM	1930-04-24
SNEEK	1930-08-26
TIEL	1930-02-22
WASSENAAR	1930-03-13 en 1930-07-08
ZAANDAM	1930-05-31

Stempels voor busrecht correspondentie

De bestellers die waren belast met het sorteren en in de postbussen bestellen van de correspondentie voor busrechthouders

Postkantoren die stempels ontvingen voor de busrecht correspondentie waren:

Postkantoor:	Datum 1 ^{ste} verstrekking:
GORINCHEM	1923-02-07
LEEUWARDEN	1921-09-23
OSS	1921-09-27
SNEEK	1922-05-02
TILBURG	1921-05-24
UTRECHT	1917-08-02

Letter A en C in gebruik te Rotterdam

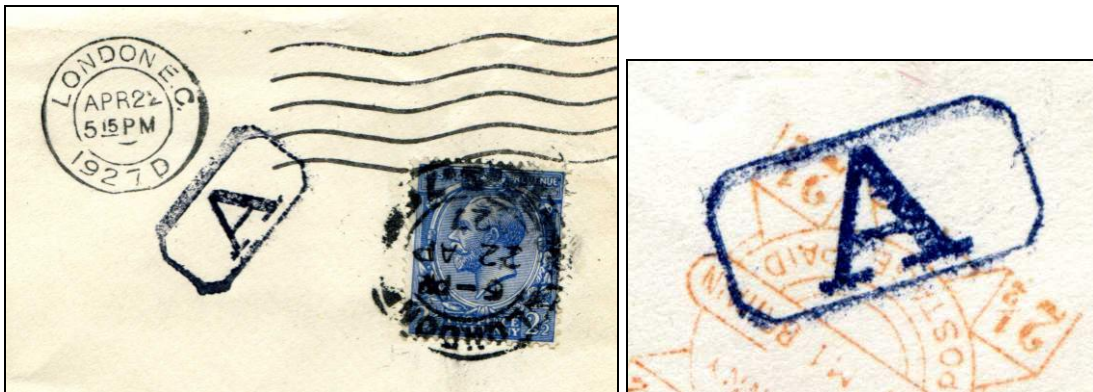
In het *Nederlandsch Maandblad voor Philatelie* van december 1930 is het volgende opgenomen:

De heer E.J. Lunenberg legt ons een brief voor uit Londen 16.IV.30 naar Rotterdam verzonden. Op de voorzijde komt een grote A in langwerpige achthoek voor. De heer L. ontving op zijn verzoek van de afdeling Aankomst van het postkantoor Rotterdam de volgende inlichtingen over het gebruik van dezen stempel.

"Deze stempels kunnen alleen voorkomen op brieven en briefkaarten uit Engeland en worden slechts te Rotterdam gebruikt. Daar herhaaldelijk werd geklaagd over vertraagde aankomst van Engelse brieven worden de stukken welke des morgens via Harwich-Hoek van Holland worden ontvangen met A gestempeld, terwijl die, welke des avonds via Harwich-Vlissingen aankomen een C krijgen. Uit de genoemde stempelafdrukken is na te gaan, wanneer ze te Rotterdam zijn aangebracht."

Wij kennen deze letters A en C reeds op stukken uit April respectievelijk Augustus 1927, doch zijn den heer Lunenberg dankbaar voor zijn opheldering!

Letter A

Ontvangen te Rotterdam van het traject Harwich-Hoek van Holland.

Letter C

Ontvangen te Rotterdam van het traject Harwich-Vlissingen.

Controleteken in Nijmegen

In het *Nederlandsch Maandblad voor Philatelie* van 16 januari 1932 werd het volgende opgenomen: Op brieven voor postbushouders te Nijmegen bestemd kwam op de voorzijde gedurende 27-29 November '31 in zwarten inkt een merkwaardig stempeltje te staan, dat op een kruis gelijkt. Waarschijnlijk is het een controleteken en zijn gedurende die dagen de brieven voor bushouders te Nijmegen geteld.

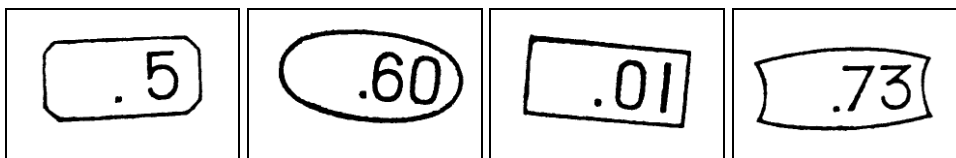

Ook op andere data is het controleteken gebruikt. Zoals in april 1932.

Stempelboek van De Munt

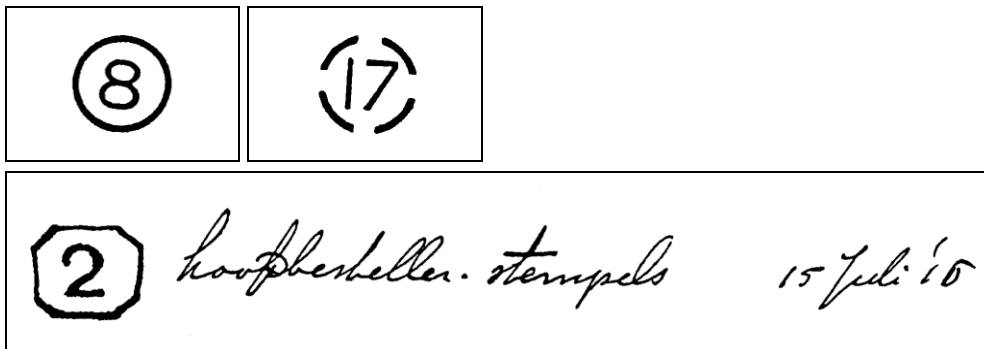
Door De Munt werd een apart stempelboek aangelegd met afdrucken van de vier typen bestellerstempels. Bij de afdrucken zijn geen data van inboeken of opname in het magazijn vermeld. Ook zijn geen gegevens vermeld betreffende de plaatsen waar de stempels in gebruik werden genomen.

In het boek van De Munt zijn als model vier bestellerstempels afgedrukt op een blaadje losgescheurd uit een schrift:

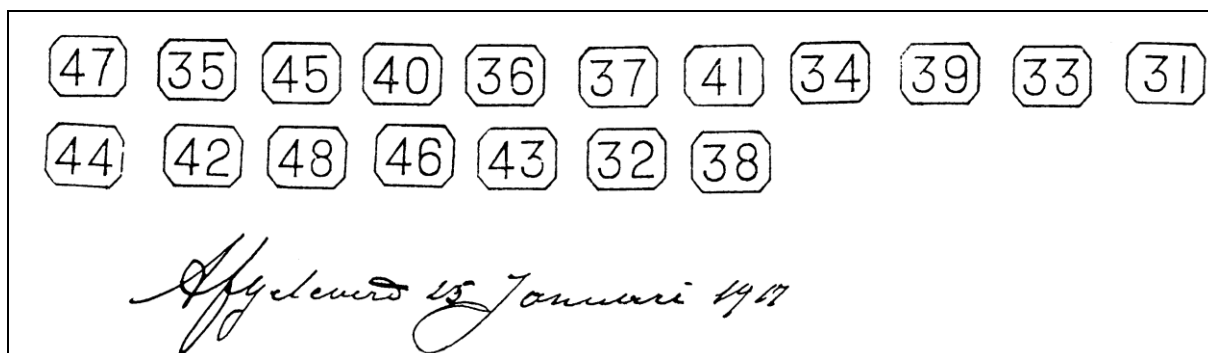
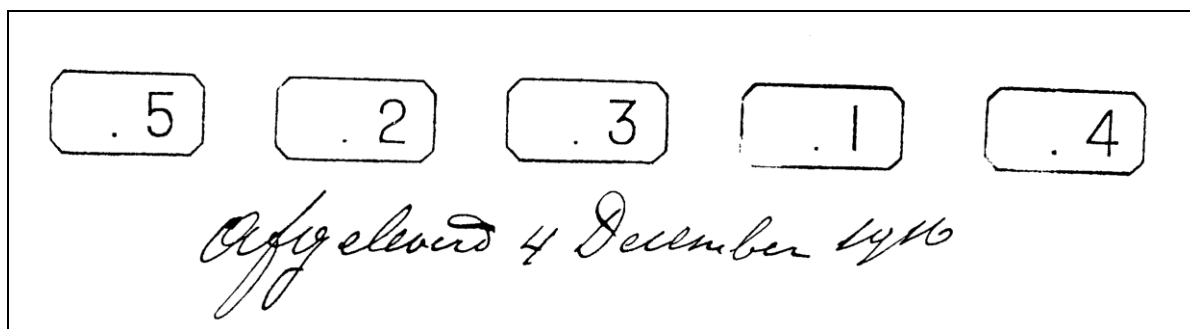

Opvallend is het cijfer 0 dat geplaatst is in het rechthoekige stempel .01.

Ook andere nummerstempels zijn afgedrukt op het blaadje:

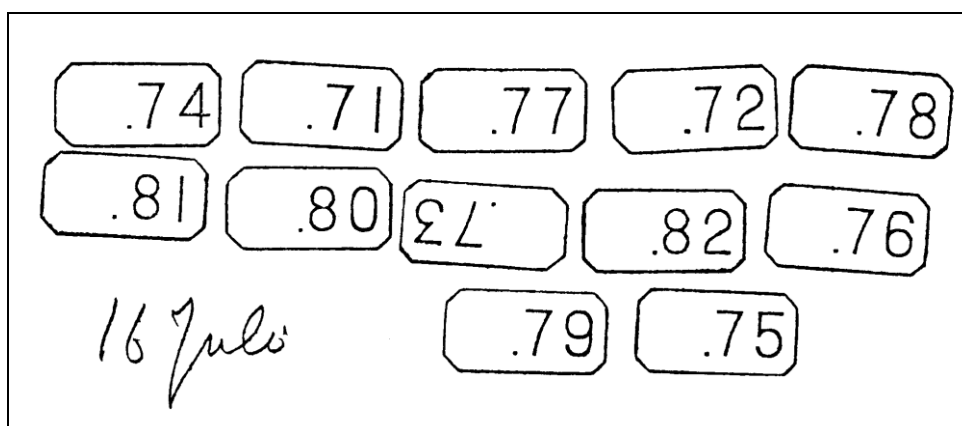

Later zijn stempelafdrucken aangebracht met vermelding van de datum van oplevering. Helaas is niet vermeld voor welke kantoren de stempels bestemd waren.

Hoofdbestellerstempels, op 80% verkleind weergegeven.

Soms kan aan de hand van de nummers en de datum bepaald worden voor welk kantoor de stempels waren bestemd.

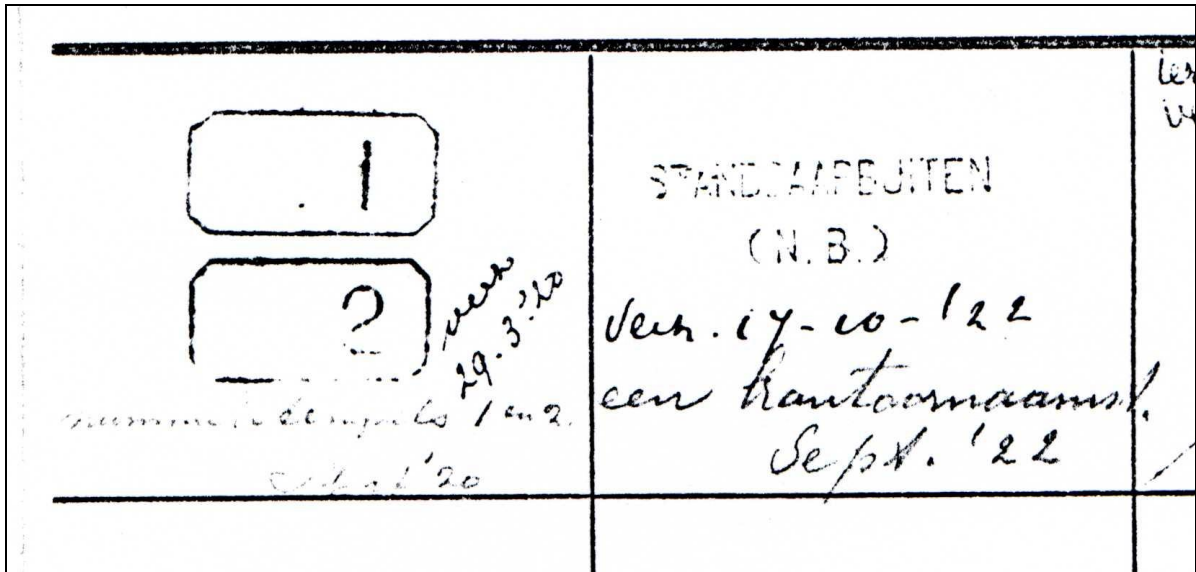

Zoals voor het postkantoor Enschede. De stempels nummers .71 tot en met .82 werden opgeleverd op 16 juli 1918 en door het Hoofdbestuur verstrekt op 18 juli 1918.

Stempelboeken en stempelkaarten Staatsbedrijf der PTT

In de stempelboeken en op de stempelkaarten van de postkantoren zijn afdrukken angebracht van de bestellerstempels. Daarbij is soms een besteldatum vermeld en vrijwel altijd een datum van verstrekking. Als het gaat om reeksen nummers, dan is in de meeste gevallen een afdruk geplaatst van het eerste en het laatste stempel van die reeks.

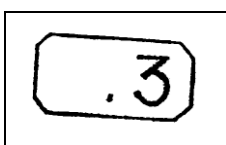
Op twee stempelkaarten van hulpkantoren zijn eveneens afdrukken van bestellerstempels angebracht. Het betreffen de hulpkantoren Buurse (Overijssel) en Standdaarbuiten (Noord-Brabant). De stempels hebben voor beide kantoren de nummers .1 en .2. De verstrekingsdatum van de twee stempels voor Buurse was 4 december 1920 en voor Standdaarbuiten 29 maart 1920.

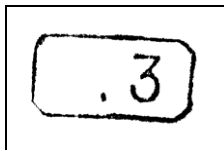
Verder heeft het bijpostkantoor Lutterade bij de oprichting zeven bestellerstempels ontvangen in juli 1929. Het bijkantoor had een zogenoemde volledige dienstuitvoering.

Verschillende typen van de cijfers

Cijfer 3

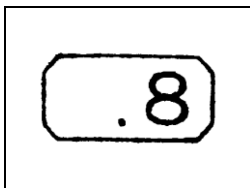

Kerk-Driel 1910

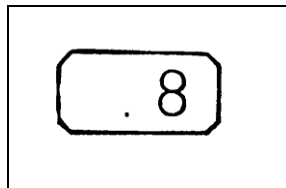

Kerk-Driel

Cijfer 8

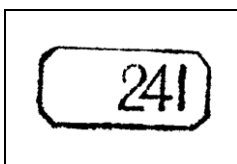

Lochem 1910

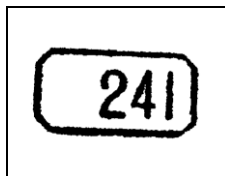

Lisse 1916

Nummer 241

Utrecht 1911

Utrecht 1912

Eerste verstrekking bestellerstempels volgens type

Type I achthoekig

Postkantoor:	Datum:
ALPHEN	1873-10-01
AMERSFOORT	1884-10-15
BOSKOOP	1910-01-03
's-GRAVENHAGE	1867-12-07

Type II liggend ovaal

Postkantoor:	Datum:
AMSTERDAM	1867-12-10

Type III rechthoekig

Postkantoor:	Datum:
ALKMAAR	1887-12-02
APELDOORN	1880-07-28
ASSEN	1879-12-10
ROSENDAAL	1882-05-22
ROTTERDAM	1867-12-11

Type IV rechthoekig met gebogen lijnen

Postkantoor:	Datum:
ALMELO	1880-08-26
ARNHEM	1870-03-03
BERGEN OP ZOOM	1878-11-06
UTRECHT	1867-12-19

Afschaffing van het nummerstempel voor bestellers

In het *Nederlandsch Maandblad voor Philatelie* van 18 augustus 1931 werd een artikel overgenomen uit het Algemeen Handelsblad. Het betrof een verslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam van 23 juli 1931.

Nummerstempel op poststukken.

Voorgesteld werd verder een brief te richten tot het hoofdbestuur P.T.T. met het verzoek tot wederinvoering van het nummerstempel op poststukken te dezer stede te willen overgaan. In het concept wordt de belangrijkheid van zoo'n stempel uitvoerig uiteengezet.

Immers uit dezen afdruk blijkt, op welk tijdstip het poststuk op de plaats van bestemming is aangekomen, althans in een bestelling is opgenomen, omtrent welk gegeven zekerheid van groot belang kan zijn. Het stempel van de plaats van verzending voorziet hierin niet: immers, tal van omstandigheden kunnen tot vertraging in de overkomst van stukken leiden. Bovendien kan het nummerstempel, indien tevens een dagtekening bevattende, ook omtrent den datum van bestelling op eenvoudige wijze ondubbelzinnig uitsluitsel geven.

Het gebruik van een nummerstempel kan voorts bijdragen tot het voorkomen van moeilijkheden bij die ondernemingen, welke over een omvangrijk personeel beschikken of aan eenzelfde adres met bijvoorbeeld een gemeenschappelijke portier gevestigd zijn. Staat door een stempelafdruk vast, op welk tijdstip door den besteller een stuk is afgegeven, dan zal, indien door 'interne' oorzaken het stuk den geadresseerde met vertraging bereikt, onmiddellijk kunnen worden vastgesteld, dat de oorzaak niet bij de posterijen is gelegen. In een dergelijk geval zal derhalve de oorzaak van de vertraging worden gezocht, daar waar zij inderdaad ligt, en wordt voorkomen, dat aan de Posterijen een verwijt wordt gemaakt. Bovendien is het stempel een controle op de bestellers; het aantal fouten bij de bestellingen is, volgens het concept, toenemende. Het stempel is destijds afgeschaft wegens bezuiniging, maar het voordeel van die bezuiniging weegt niet op tegen de nadelen.

Tot verzending is besloten. Alg. Hdb.

Opmerking: Vermoedelijk zal P.T.T. hierop niet ingaan, daar de wederinvoering van bestellerstempels zeer hoge kosten met zich brengt, in het bijzonder wanneer nog een datum in den stempel moet worden aangebracht. Voor zoover wij weten is de stempeling bij aankomst niet in de eerste plaats afgeschaft wegens bezuiniging, maar om tijdverlies tegen te gaan, daar het voorkwam, dat stukken op een volgende bestelling moesten wachten, omdat ze niet meer intijds konden worden gestempeld voor de eerst uitgaande bestelling. Verder schijnen voorstellers onbekend te zijn met het feit, dat in grote kantoorgebouwen, waarin diverse kantoren gevestigd zijn, de portier meestal beschikt over een z.g. klokstempel, waarop behalve de datum, zelfs het uur en de minuut van stempeling voorkomt en welk stempel op alle binnenkomende stukken in de portiersloge wordt afgedrukt.

In het *Nederlandsch Maandblad voor Philatelie* van 16 oktober 1931 kwam een vervolg.

Nummerstempels van brievenbestellers.

Openbare vergadering van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam op 27 oktober 1931. Uittreksel uit het verslag:

Op een verzoek van de K.v.K. om wederinvoering van het nummerstempel heeft de directeur-generaal van de P.T.P. een voorlopig afwijzend antwoord gegeven. Het aantal onregelmatigheden in de bestelling, aldus de directeur-generaal, vertoont ook sedert de afschaffing van het nummerstempel een daling. In de meeste andere landen is een dergelijk stempel nooit in gebruik geweest. Door het achterwege laten van de nummerstempeling worden belangrijke voordelen verkregen, namelijk besparing op de exploitatiekosten en bespoediging in het uitgaan van de bestellingen. Door terugkeer tot den vroegere toestand zou het tijdig uitgaan der bestellingen, meer bijzonder der eerste bestelling, welke door de invoering der nachtposttreinen vooral in de grote steden den laatste tijd aanzienlijk is verzwaaard, ongetwijfeld in het gedrang komen en in elk geval een zeer grote uitbreiding van diensttijd vergen.

Het denkbeeld om de nummerstempeling voor bepaalde categorieën van stukken te behouden en voor de overige af te schaffen is mede overwogen. Zulk een oplossing zou in de praktijk evenwel grote moeilijkheden meebrengen, omdat door de noodzakelijkheid om uit te maken tot welke categorie een stuk behoort, de gehele aanwezige correspondentie moeten worden gecontroleerd, zodat zulk een regeling tenminste venveel tijd zou kosten als het stampelen van alle stukken.

Tenslotte deelt de directeur-generaal mede, dat alvorens omtrent afschaffing van den nummerstempel een definitieve beslissing zal worden genomen, de thans lopende proefneming (zonder zoo'n stempel) nog geruime tijd zal worden voortgezet.

Voor kennisgeving aangenomen. (Handelsblad).

De bestellerstempel is dus nog niet definitief afgeschaft! is de conclusie in het Maandblad.

In *PTT Nieuws van 1932* (tweede jaargang) verscheen een artikel van de hand van de heer H. Groeneveld, adjunct-referendaris der P.T. en T. met de titel: **De afschaffing van den nummerstempel.**

Zoals bekend is gold tot voor enige jaren als voorschrift, dat de te bestellen brieven en briefkaarten ten kantore van bestemming werden voorzien van een afdruk van den z.g. bestellers nummerstempel, aanwijzende het nummer van den met de uitreiking belaste besteller en, door een letter, de bestelling waarin dit geschiedde.

Deze stempeling had ten doel, te allen tijde te kunnen vaststellen, door welken besteller en in welke bestelling een stuk was uitgereikt. De controlemaatregel bleef echter in zijn toepassing beperkt tot de hoofdkantoren; de hulpkantoren waren van de stempeling uitgezonderd. Bovendien hadden de directeurs bij buitengewone drukte (b.v. bij de jaarwisseling, vertraging in den treinenloop, e.d.) de bevoegdheid, de nummerstempeling achterwege te laten, hetgeen op kantoren van enige betekenis herhaaldelijk voorkwam.

Ongetwijfeld had de afdruk van den nummerstempel in sommige gevallen, b.v. wanneer een handelsofferte met vertraging in handen van den geadresseerde was gekomen, als bewijsstuk tegenover den afzender een zekere, zij het dan ook betrekkelijke waarde. Betrekkelijk, want sedert de stempeling bij aankomst met den dagtekeningstempel in 1914 gedeeltelijk en in 1921 - behoudens voor zooveel expresse stukken en poste-restante zendingen betreft - geheel was afgeschaft, ontbrak immers elk bewijs omtrent den datum der bestelling en het mocht dan ook betwijfeld worden of het nut van de nummerstempeling nog wel opwoog tegen den daaraan verbonden arbeid en het tijdverlies, dat er mede gepaard ging.

Bedenkt men daarbij, dat de behandeling van de correspondentie met den nummerstempel alleen reeds op de postkantoren te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam, volgens enige jaren geleden gehouden opname, dagelijks een arbeidstijd vorderde van onderscheidenlijk ruim 142, 113 en 119 uur, dan behoeft het geen verwondering te wekken, dat de bedrijfsleiding bij haar streven naar

versobering in de dienstuitvoering door beperking van economisch niet meer te verantwoorden controlearbeid ook het oog liet vallen op de nummerstempeling. Het scheen trouwens niet voldoende gemotiveerd, op den loop van een poststuk tijdens de verzending niet, doch na de aankomst ten kantore van bestemming wel controle uit te oefenen, tenzij bijzondere belangen van het publiek of van het bedrijf zulks eisten.

Tot een onderzoek naar de mogelijkheid van afschaffing van vorenbedoelde werkzaamheden bestond temeer aanleiding, wijl volgens inlichtingen ingewonnen bij de postadministraties van België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Zweden en Zwitserland een nummerstempel in de meeste dier landen nimmer in gebruik was geweest; slechts de Belgische dienst bleek hem nog, doch op zeer beperkte schaal, te bezigen en de Franse dienst alleen te Parijs voor de onbestelbare stukken. Over het algemeen bleek men in de landen, welker administraties geraadpleegd waren, aan de stempeling weinig waarde te hechten en nergens werd behoefte gevoeld aan invoering, wederinvoering of uitbreiding van een dergelijke maatregel.

Een en ander was mede aanleiding, dat in de loop van het jaar 1927 besloten werd, bij wijze van proef den nummerstempel op de kantoren in de afdeling Utrecht (waartoe toen ook het gelijknamige postkantoor behoorde) gedurende één maand buiten gebruik te stellen, ten einde aldus een voorlopig oordeel te verkrijgen omtrent de gevolgen daarvan. De uitkomsten, welke bij deze eerste proef verkregen werden, waren van dien aard, dat zij haar uitbreiding tot een groter gebied ten volle rechtvaardigden. Voor deze uitbreiding viel de keuze op de afdeling Groningen en de inmiddels opgeheven afdeling Dordrecht; het tijdvak werd op drie maanden bepaald. In alle er bij betrokken afdelingen werd de proef na het verstrijken van de gestelde termijnen voortgezet.

Luidde het oordeel van de inspecteurs, over wier ambtsgebied de proef zich uitstreckte, van den aanvang al over het algemeen gunstig, uit de kringen van het bedrijfsleven kwamen spoedig bezwaarschriften in tegen het prijsgeven van een huns inziens waardevol preventief controlemiddel tegen onregelmatigheden in de bestelling. De afschaffing zou, vreesde men, verslappend werken op het verantwoordelijkheidsgevoel der bestellers, met als gevolg een minder goede verzorging van de bestelling.

Bedenkingen van soortgelijken aard kwamen ook tot uiting in sommige artikelen, welke hier en daar in de pers verschenen. Niet elke fout in de bestelling, zoo werd daarin betoogd, heeft een klacht tot gevolg en uit het wellicht geringe aantal onregelmatigheden, dat langs den weg van beklag ter kennis van den postdienst komt, mag niet worden afgeleid, dat het vervallen van de nummerstempeling generlei nadelig gevolg heeft, reden waarom met klem op behoud daarvan werd aangedrongen.

Hoewel een en ander in de tot nog toe door de bedrijfsleiding verkregen ervaring geen steun vond, werd het niettemin wenselijk geoordeeld, de proef nog geruime tijd voort te zetten en de beslissing omtrent behoud of afschaffing op te schorten, totdat overvloedig statistisch materiaal ter toetsing van de geuite bedenkingen ten dienste zou staan.

Tot dit doel werd den diensthoofden in den loop van oktober 1928 verzocht, van elke te hunner kennis komende onregelmatigheid in de bestelling en haar afdoening aantekening te houden en daarbij afzonderlijk te vermelden in welke gevallen het onderzoek vruchteloos was gebleven, alsmede in hoeverre zulks het gevolg was van het niet bezigen van den nummerstempel.

Een vergelijking van het aldus verzamelde cijfermateriaal over achtereenvolgende tijdvakken van gelijken duur gaf over het algemeen een geleidelijke vermindering van het aantal ter kennis komende onregelmatigheden te zien en een teruggang, ook percentsgewijze, van het aantal gevallen, dat bij gebrek aan een afdruk van den nummerstempel onoplosbaar was gebleven.

Het is duidelijk dat men geleidelijk is gaan beproeven om het in den nummerstempel gelegen bewijs op andere wijze te verkrijgen. En het komt herhaaldelijk voor, dat de getuigenverklaringen van of vanwege den geadresseerde en de van die zijde verstrekte concrete gegevens afdoende bewijsmateriaal opleveren. Sluit het opgegeven tijdstip van bestelling aan op de ontvangstgelegenheid waarmede het stuk, rekening houdende met de stempelaanwijzingen van het kantoor van afzending, bij regelmatige behandeling ten kantore van bestemming is aangebracht, dan is dit een bewijs temeer voor de juistheid der verkregen inlichtingen. Uiteraard blijft ook hier als stelregel gelden, dat bestraffing van een bestelfeil slechts mag volgen, indien aan de betrouwbaarheid dier inlichtingen in redelijkheid niet behoefte te worden getwijfeld.

Toen dan ook, mede op grond van de door de inspecteurs uitgebrachte adviezen, mocht worden aangenomen, dat ernstige nadelen ook na voortzetting van de proef over een periode van langere duur niet aan het licht waren gekomen, werd in de loop van de maand juni 1930 besloten, den maatregel tot het gehele land uit te breiden en daarbij voort te gaan met de gevolgen van de afschaffing stelselmatig in beeld te brengen.

Had de tot nu toe opgedane ervaring reeds de gevolgtrekking mogen wettigen, dat behoud van de nummerstempeling door de belangen van het publiek noch die van den dienst gevorderd werd, de

uitkomsten, welke de proef sedertdien nog opleverde, bevestigden dat voorlopige oordeel. Het aantal ter kennis komende onregelmatigheden mocht in verhouding tot het totaal aantal ter uitreiking ontvangen stukken zeer gering worden genoemd en bleef zich, evenals het percentage 'onoplosbaar bij gebreke aan afdruk nummerstempel', over het algemeen in dalende richting bewegen.

Definitieve afschaffing van de nummerstempeling, zo meldden dan ook de rapporten waarvan de statistieken vergezeld gingen, zal naar het zich laat aanzien geen bezwaren van betekenis medebrengen en het uitschakelen van die bewerking bevordert het tijdig aanvragen en aflopen van de bestellingen, waarop het publiek, vooral wat de ochtendbestelling aangaat, zo zeer prijs stelt.

Toen evenwel de bedrijfsleiding in juni 1931 uitvoering wilde geven aan haar voornemen, om tot definitieve afschaffing over te gaan, rees daartegen uit de kringen van het bedrijfsleven, wederom verzet. Als voornaamste argument voerde men aan, dat aan de statistische opnamen slechts een betrekkelijke waarde kon worden gehecht, aangezien het publiek niet over alle fouten klaagt, doch deze vaak zelf herstelt om grotere vertraging te voorkomen. Overtuigend scheen deze redenering intussen niet, daar zich immers ook vóór de proef het verschijnsel voordeed, dat niet elke onregelmatigheid een klacht tot gevolg had. Ook overigens openden de bezwaarschriften geen nieuwe gezichtspunten en evenmin konden zij het voorhanden zijnde cijfermateriaal weerleggen.

Toch werd het bij nadere overweging raadzaam geacht, den tegenstanders van afschaffing het volle pond te geven door andermaal op te schorten en intussen het bijeenbrengen van statistische gegevens nog geruime tijd voort te zetten. In het begin van oktober 1931 werd bedoelde termijn voorlopig bepaald op twee jaar, zodat de bedrijfsleiding zich in het aanstaande najaar wederom zal zien geplaatst voor overweging van de vraag, of het nut van een voorheen nodig geachte controlemaatregel, bezien in het licht van de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden, van dien aard is, dat zijn handhaving uit bedrijfseconomisch oogpunt verantwoord mag worden geacht.

Dienstorder No 646 van 24 oktober 1934: Buiten gebruik gestelde nummerstempels.

1. De buiten gebruik gestelde nummerstempels voor bestellers werden nog niet van alle kantoren terug ontvangen.
2. De directeuren gelieven, voor zover opzending nog niet heeft plaats gehad, hierop alsnog orde te stellen.